

Culturele wandeling met QR-Code

Link:

Betreft: Tungeler Schans

In het gebied tussen de Jean Amentstraat en de Tungelerschans stond vroeger een verdedigingswerk voor de inwoners van het dorp. Het gebied tussen deze twee straten was vroeger een boerenschans die door de lokale bevolking was gemaakt ter bescherming van hunzelf tegen plunderende legers, muiters en roversbenden.

Deze schansen, waarvan er meerdere waren in de omgeving, werden veel gebruikt tijdens de 80-jarige oorlog (1566-1648). De boerenschans van Tungelroy was ook een schans die gebruikt werd tijdens de genoemde oorlog.

Tungeler Schans op kaart 1849. Links, boven de naam "Hameau" de kerk van Tungelroy

Deze schansen waren in de regel stervormig (ook die van Tungelroy) met meestal een aantal punten (bastions) en werden vaak omringd door een gracht en andere vormen van verdediging zoals palissades. De schansen werden gebruikt to in de 18^e eeuw. Van Tungelroy is bekend dat veel legers die rondtrokken en op doortocht waren proviand en inkwartiering eisten. Hiervoor kregen de boeren niets voor terug.

Plunderingen, afpersing, geweldpleging en brandstichting waren gebruikelijk in die tijd. De kleine

leefgemeenschappen moesten zelf instaan voor hun veiligheid. In het gebied waar Tungelroy ligt waren geen kastelen, ommuurde abdijen of steden die gebruikt konden worden om zichzelf te beschermen. De boerenbevolking verenigde zich daarom en bouwde een schans om zich met bezittingen en vee te 'verschansen'. In een wat afgelegen, vaak nat of moerassig gebied werden om een vier- of meerhoekig terrein van 1 tot 2 hectaren grachten gegraven van 4 à 8 meter breed. Met de opgedolven aarde werden wallen van 2 à 3 meter hoog opgeworpen, eventueel begroeid met doornig struikgewas. De toegang was via een ophaalbrug en poort. Op het binnenplein konden de 'schansgezellen' huisjes bouwen. Bij onraad en dreiging trokken ze zich dan terug in de schans. Om zich daar te verdedigen vormden de bewoners een burgerwacht, voorloper van de nog bestaande schutterijen. Het was vooral de verborgen, geïsoleerde ligging die de verdediging vormde. Mocht de schans ontdekt worden dan konden de grachten, wallen en bewapening van de bewoners weerstand bieden tegen zwervende (leger-)bendes maar niet tegen georganiseerde legereenheden.

Boerschansen kwamen vooral voor in de oostelijke delen van de Belgische provincies Brabant en Antwerpen. In Vlaanderen zijn er op een 200-tal plaatsen sporen van schansen terug te vinden in het landschap en op oude kaarten. In onze omgeving had vrijwel ieder gehucht of leefgemeenschap een schans. Vaak verwijst ook een straatnaam als "Tungelerschans" naar de vroegere aanwezigheid. In Nederland kwamen dergelijke schansen voor in Weert (zoals de Laarderschans (op Laar) en de Boshoverschans en de Moeselschans) en sporadisch ook in Noord-Brabant.

De Schans van Tungelroy moet ook tijdens de 80-jarige Oorlog gebouwd zijn. In 1647 wordt deze schans voor het eerst vermeld met de verkoop van het schanshuis. Pas in 1989 werd de laatste gracht gedempt. Op die plaats is het altijd heel moerassig geweest vanwege de gracht die om de schans lag. De Tungeler Schans had een oppervlakte van ongeveer 67 are en had een vijfhoekige plattegrond. De gracht die om de schans heen gebouwd was werd gevoed met het water uit de Tungelroyse Beek. De schans lag ook hoger dan de omliggende omgeving.

In het midden de Schans van Tungelroy op de zogenaamde Waterlossingskaart van 1903.

Wie een duidelijk beeld wilt krijgen van een schans moet zeker de Ellerschans bezoeken. Deze is gelegen tussen Swartbroek en Ell en is een archeologisch waardevol landschapselement.

Schans van Ell met ophaalbrug

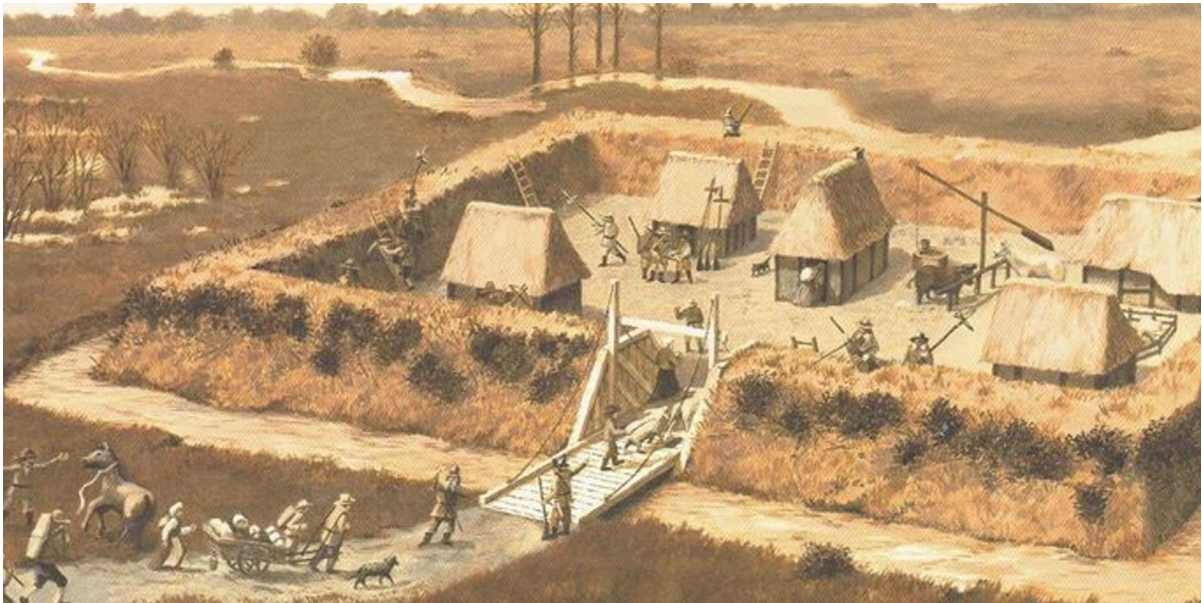
Schans van Ell, binnenplaats

Het gebruik van deze schansen was natuurlijk gereguleerd en iedere schansgemeenschap had haar eigen reglement. Aan het hoofd stonden twee schansmeesters (op sommige plaatsen ook wel gouverneurs geheten), die het toezicht hadden op het beheer van de schans. De weerbare mannen werden ingedeeld in rotten of groepen van 10 à 15 man, die elkaar moesten aflossen bij de wacht. Aan het hoofd van de wacht stonden de rotmeesters, die tevens als raadsleden fungeerden van de schansmeesters. Wacht houden was de voornaamste bezigheid op de schans. Vandaar ook, dat regelmatig de bewapening gekeurd werd, hoofdzakelijk bestaande uit schietroeren, pieken, riekken en seizen. Elke schansgenoot zorgde voor zijn eigen uitrusting. Als er gevaar dreigde, werd de hoorn geblazen en iedereen zorgde zo snel mogelijk met zijn kostbaarste bezittingen, ook het vee, op de schans te komen. De weerbare mannen grepen de wapenen en namen hun plaatsen in op de wallen. Niemand mocht schieten zonder uitdrukkelijk bevel van de rotmeesters. Een schans bood geen voldoende verdediging tegen een goed georganiseerd leger maar wel tegen de talrijke benden van plunderende en rovende soldaten.

Of het zo georganiseerd was in de schans van Tungelroy is nog maar de vraag omdat Tungelroy gewoonweg maar een paar grotere boerderijen had en dus niet heel veel inwoners telde.

Na de Franse Tijd werden de gronden op de Schans verpacht en de opbrengsten werden in het schansboek bijgehouden tot en met 1846 (in Weert).

Hieronder nog een prachtig plaatje van een schans met een beek langs de schans die zorgde voor het water in de gracht. Het zou zomaar de Tungeler Schans kunnen zijn met de Tungelroyse Beek om de gracht te voeden.....

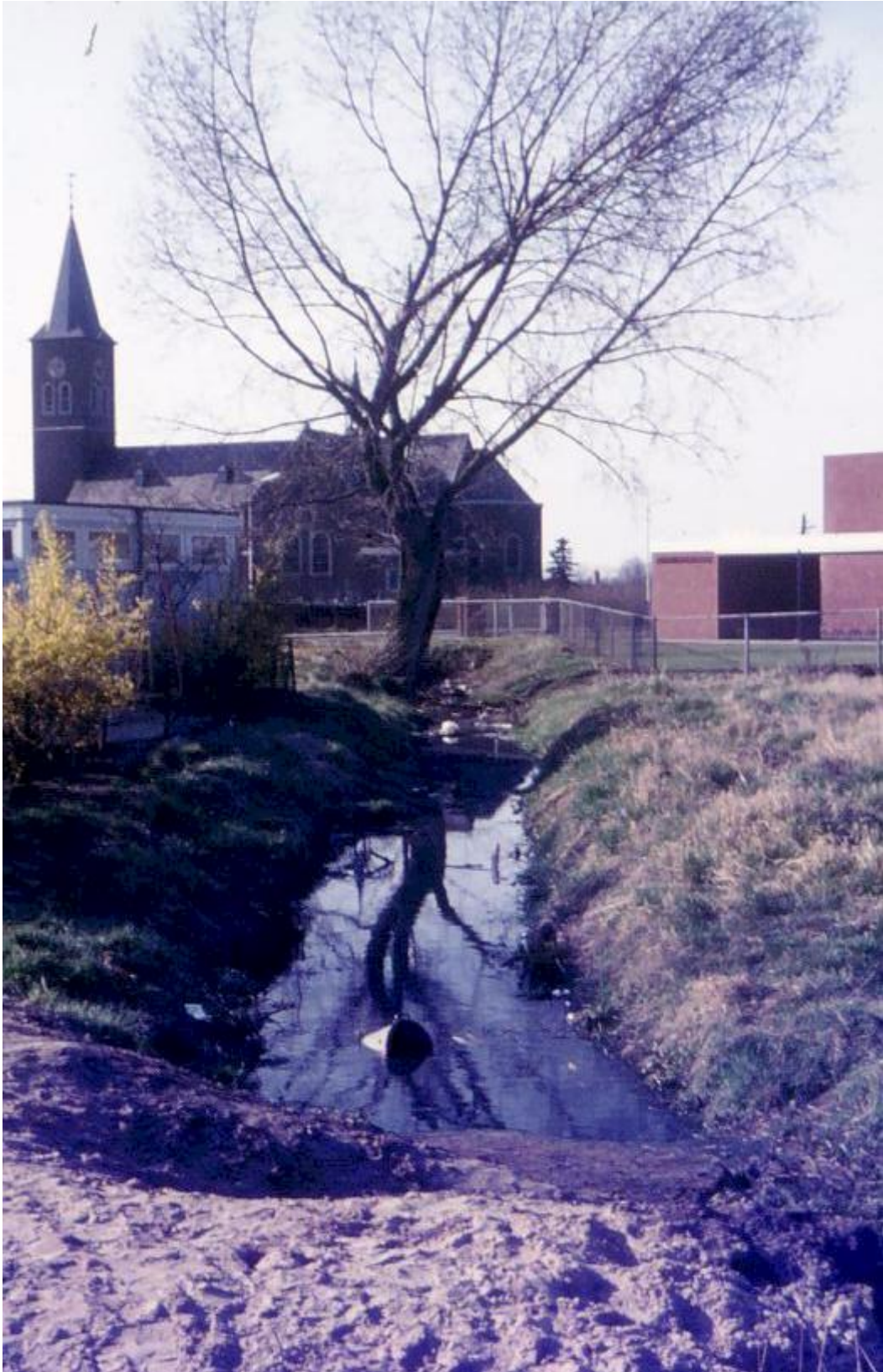
Feiten:

Op 25 augustus 1636 werd de schans van zowel Tungelroy als Swartbroek aangevallen en leeggeplunderd. De boeren waren woedend, maar stonden machteloos tegenover deze bendes. Wel kregen ze even de steun van soldaten uit het kasteel van Weert, maar dit duurde niet lang of de plunderplaaigreep weer om zich heen.

Rekening buitenburgemeester Mathis Jaspers 1629-1630: betaald aan veldschutter Frans Gissen voor een schansreparatie in Tungelroy

Rekening buitenburgemeester Maes Gillis 1631-1632: betaald voor hout om de poorten (van de schans) van Tungelroy dicht te maken

Rekening van buitenburgemeester Mathijs Koelen 1636-1637: voor het waarschuwen van de inwoners van Tungelroy voor de troepen van Kolonel Svasco. Idem 1642-1643. Idem 1653-1654, maar toen werd Tungelroy wederom geplunderd.

Resten van de schans in Tungelroy. Verdwenen voor een woonwijkje in 1989.